

За інженерні кадри

Газета видається
з лютого 1981 року.

ЩОТИЖНЕВА ГАЗЕТА КОЛЕКТИВУ ВІННИЦЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ

№ 23 (437)

П'ятниця, 21 червня 1991 року.

Виходить раз
на тиждень

Ціна 2 коп.

3 АВТРА — півстоліття від того дня, як почалась Велика Вітчизняна війна. Дату не назвеш ні світлою, ні радісною, адже це не свято, коли з мирного неба на твою Батьківщину починають падати бомби. Це просто — віха в нашій стражденній історії. Ламаються списи в гарячих дискусіях, чи була б можливою війна, аби Сталін в переддень сорокових років не перестріляв найкращого командного складу Радянської Армії. Філософські роздуми і найсміливіші припущення про можливість іншого розвитку здаються несерйозними після того, як подія відбулась, а надто подія такого масштабу, в результаті якої пропали десятки мільйонів людей.

Сьогодні треба просто поклонитись пам'яті загиблих і сказати добре слово про тих, хто став грудьми проти жадливої навали варварства, руйнації і знищення. В кожному колективі ще живуть і трудяться ветерани війни. Вік у них вже не парубочий — постаріли, посивіли, здоров'я підводить, бо теж немолоде, але це когорта особливих людей. Сила їхня в тому, що вони можуть і повинні служити нам за приклад, бо менше скаржаться на труднощі (труднощі були їхнім життям); не шукають легких доріг (жили в той час, коли трудна військова служба вважалась мало не найкращою дорогою в майбутнє для кожної молодої людини); досі вірять в ідеали своєї юності на противагу юності нинішній, котра, як це не прикро, живе без високих ідеалів.

Тим часом, у кожного життя мусить бути небо не з сонцем гаманця чи імпортного лейбика, а з сонцем світлої ідеї.

На жаль, і держава наша і всі її громадські інститути в цьому плані зубожіли. Приклад людей, котрі в щось вірять, має стати для нас орієнтиром пошуку. Не обов'язково треба поділяти їхні ідеали, але обов'язково треба шукати. В широкому морі гласності не просто знайти свою зорю, але якщо знайдеш, то це буде справді Твоя зоря. І не облудна.

Тож шукайте, молоді! І давайте сьогодні скажемо щире спасибі тим, хто подслав фашизм, бо якби не вони, то наша доля була б ще гіршою і ще страшнішою.

1941-
1945

Фрагменти війни

ОРДА

Сам я з села Комарівці Барського району. Хата стояла на околиці. В горді викопали яму, наносили туди подушок і ховались, коли починалася стрільба.

Німці прийшли на початку липня. Заходили з поля, ценою ішли по межі — здоровенні, з закачаними руками. Вслід за ними, не тримаючись дороги, прямо по городах, сунули машини, вози, запряжені масивними битюгами, нав'ючені верблюдами.

Перші слова, почуті від німців:

— Йяка! Сало!

Пили-гуляли в саду. Потім тренувалися стріляти з пістолетів. Іде чоловік горілом, ціляться в нього, стріляють, чоловік падає і, як вуж, бараболями-бараболями.

Випустили надвір свиню і, регочучи били по ній, хто з чого мав. Потім — ножами по шматку і на вогонь. Орда!

О. ХРУЩАК
доцент кафедри фізики.

КИЇВ БОМБИЛИ

Бомбили спершу не Київ, а Броварський аеродром, що обслуговував столицю. (Цього аеродрому тепер уже нема. Зберігся, правда, автобусний маршрут з кінцевою зупинкою, що так досі й називається «Аеродром»).

Ми жили в селі Трибухи за три кілометри від цього

аеродрому, і бачили, що там творилося 22 червня вранці. Стояло там 4 курсантських казарми. В одну випало пряме влучання авіафугаса. У наш двір впав один осколок. Наш пес, до того знавсінь, що гавкав на уламок металу, як на kota або вовка. Аж потім я збагнув, що це його так розлютував незнайомий запах згорілої вибухівки.

Низько літали страшні хрещаті літаки, земля гойдалась, але саме біля неї, на горі в бараболях, ми шукали порятунку. А від аеродрому за той перший день не залишилось ні літаків, ні злітних смуг — тільки димні багаття і вирви.

Через місяць уже підступили німці з сухолуптя. Бій за село тривав дві доби. Ми з сусідами вирили окопа душ на двадцять, вкрили його товстими дерев'яними колодами, по тому — землею, і сиділи там.

Нарешті стало тихо-тихо. Ввалився наш солдатик, змучений, закіптюжений, ледве на ногах стоїть: «Німці уже в селі».

Мама підвелася: «Піду з ним до хати, дам у щось перевдягнутись, бо вб'ють».

Але нічого зробити вона не зуміла. Фашисти перестріли їх тут же, гвинтівку солдата розбили об дерево, а його роздагнули до білизни і кудись повели: чи на розстріл, чи в полон?

На вулиці побитих було, як гарбузів. Ступити нема де. А німці уже гасали за курми, вбивали свиней, рилися в скринях, не тич-

ками, а з гвинтівок і автоматів, збивали груші і яблука. Так починався їхній новий порядок.

Ну, а сорок третій, коли прийшло звільнення, запам'ятався тим, що в селі стояв штаб 1-го Українського фронту. В нашій хаті зупинився відомий потім з літератури генерал Костянтин Крайнюков. Набачились ми там різних великих начальників — Ватутіна, Хрущова. Село щодня бомбили, але його сильно захищала зенітна артилерія.

О. ІГНАТЕНКО,
начальник відділу інституту.

ПЕРЕМОГА

Першого дня війни не пам'ятаю — малим був. За те День Перемоги — перед очима. У нас на Уралі жила евакуйована Соня Сокирянська з дітьми. На початку травня всі ходили в гори — звідти йшла сильна вода, танули сніги. Соня бігла з гори і гукала до моєї мами:

— Валентино Андрієвно! Моліться богу!

— Навіщо?

— Моліться богу, Валентино Андрієвно! Війна скінчилась!

Що тут зробилося?! Всі кричали, сміялись, плакали. По тому до нашої хати цілісний день ішли люди — бабка моя вміла ворожити і кожен, у кого на війні хтось був, ішов дізнатись, чи дожив він до Перемоги.

Г. ГОРДЕЄВ,
начальник канцелярії інституту.

НЕГЕРОЇЧНИЙ СХІД

Костянтин Семенович Сажаєв служив над Амуром в Хабаровському краї. Мав демобілізуватись у червні сорок першого. А тут — війна. Комуністів і комсомольців відправили, як говорилось, у перший ешелон, тобто, на захід проти німців.

Костянтина Семеновича лишили на сході. Сержант Сажаєв був зразковим солдатом — він не боявся ніякої роботи, ніяких труднощів, а в їхньому гірському полку роботи вистачало — коні, конюшні, заготівля сіна, боротьба з сапом та іншими хворобами, що в тамтешніх умовах просто буяли. Посудіть самі — влітку Амур піднімався на 17 метрів, мошара і комарі множились хмарами (обідаєш — півмиски супу, півмиски — гнусу), а взимку — мороз 45—50 градусів, заметілі — від конюшні до конюшні ходиш на помпацьки по канатах.

Полк поповнили за рахунок зеків, випущених з тюрем і таборів. Щоб створити видимість великої кількості військ під пильними очима самураїв, щороку залишали місце дислокації і пересувались на інше — будували заново штаби, конюшні, землянки, доти. Все йшло на захід, а на сході армія була босою і голодною. Дерли лико, в'язали лапті, ходили в них. Кость

Семенович носив шинель — одна пола піхотинська, друга — артилерійська. Годували самі себе — сіяли сою, квасоллю, їли дикий виноград, ведмежу цибулю, хліба одержували 600 грамів на душу (при тому, завше мокрого і глевкого), курили горішину. В землянках, конюшнях, дотах була така сирість, що в коней над копитами відвалювалась шкіра, в дотах не дозволялось не те, що прозводити вогонь, навіть — курити. Доїдали воші.

Взимку, коли треба було заготовляти дрова, в машини замість масла заливали ніграл (справжні масла притримували до початку боїв).

— Це були нестерпні рости, — говорить Костянтин Семенович. — Навіть не знаю, як ми витримали.

В серпні сорок п'ятого, коли перейшли в наступ, небо розверзлося зливами. Вже їхній полк перестав бути кінним — Костянтин Семенович перекваліфікувався на шофера.

— Наступаючи на Харбін, 45 кілометрів «їхали» машинами по залізничних шпалах. Рвали мости «доджів»: одне колесо по шпалах, друге — по рейках. Гума розповзалася, як гниле ганчір'я. Диво-дивне, витримували це пекло тільки наша полторка і Захар (так називали ЗІС-5).

До останніх своїх днів носитиме Костянтин Семенович зарубку в серці від цієї нестерпної війни.

— Нарікають зараз: то того нема, то того, а я радий, що є скибка хліба, мирне небо і робота.

За п'ять років війни чудовий солдат Костянтин Сажаєв має лише медальку «За відвагу». Не дивуйтеся. Ми ніколи не були справділивою державою. Окопний героїзм маси у нас завше цінувався не так, як «героїзм штабних щурів».

Зараз К. С. Сажаєв працює машиністом автокара, в Інститутському гаражі. Працює так, як і служив на війні — з винятковим сумлінням.

В. ІВЧЕНКО.

Евакуація

СПОГАДИ

1. ХАЛВА

Вже не влізати того будиночка на вулиці Комуністичній. Його перебудували, звели ще один поверх і став він багатоквартирним.

А тоді мешкали в ньому лиш чотири сім'ї. Причому з спільною кухнею, коридором. Кому як, а мені і сусідському хлопчику Семену це дуже сподобалося, бо можна було спілкуватися протягом всієї доби. Разом гралися, навіть обидали за одним столом і купалися в одному великому кориті. Одне слово, на рівних умовах росли, виховувалися, потім пішли в одну школу, закінчили її і пустилися в самостійне життя. Правда, тепер уже різними шляхами: Семен поїхав у Київ вчитися на інженера, я — в Старий Оскол — на геолога.

Було у мого юного сусіда одне дивацтво — до нестями любив халву. Кілограм міг з'їсти за день: вранці з молоком, вдень на закуску, увечері з чаєм. І ніякою іншою стравою не завабиш. Ніна Василівна — мати Семена — знала цю слабкість сина і в домі завжди була халва, навіть тоді, коли він уже вчився у Києві. Щоб було чим погостувати, коли приїжджав.

...Сумна картина відкрилася мені, коли після багатьох пригод добрався до Вінниці, уже прифронтової. Дух війни витав над прихитленим містом. Нове, яскраве слово «евакуація» вже не сходило з вуст людей. Гірко було бачити, як господарі все покидали і поспішали на вокзал.

У нашому домі теж все зрушилось з місця. Мої батьки пакували останні речі, щось шукали, сперечалися, а від мене вимагали забиратися швидше, бо йшов погосло, що фашисти вже до Гнівані підійшли. Надвечір з'явився Семен у новенькій військовій формі. Забіг попрощатися з батьками. Усі обступили його, розпитували. Але він мало що знав і дуже поспішав.

— Та почекай! — просила Ніна Василівна. — Я ось халви накупила.

— Халви?! — зрадів Семен. — Неси сюди...

Але, глянувши на коричневу халвичну гору, яку поставила на стіл жінка, збентежено мовив:

— Та куди стільки? — Іж скільки зможеш, решту залиш...

— Залишити! Кому? Німцям?! — обурився він.

Зробив комбінацію з трьох пальців, і все, що було на столі, кинув у піч, велю селянську піч, що містилася на кухні. Накидав паперів, мотлоху та й запалив.

— Нічого не залишу їм, все спалю, — заметушився. Мішечки, торбинки з борошном, крупами, цукром, сіллю, пляшки з олією, банки з повидлом — все полетіло в піч, зашкварча-

ло, запеклося, почало тріщати і смалитися.

— Ось вам, фашистські собаки!..

Через якісь півгодини в усьому домі запалахотіло в печах, все, що не можна було взяти з собою, дісталося вогню.

П'ятирічний Діма так по-яснив цю акцію:

— Прийдуть фашистки, їсти не знайдуть і помруть усі до одного...

2. ЛАЗУТЧИК

Поїзд, складений з різномірних пасажирських і вантажних вагонів, був останнім, що відправлявся з Вінниці. Схопився за поручні і відчув величезне полегшення: батьки виїхали і я встиг.

Потихеньку потяг набрав швидкість. Ритмічно відступували свою пісню колісні пари, хиталися на поликах і підлозі чомодани, валізи, втихомирені після важкої посадки, люди. Здавалося, що ніякої війни нема і це звичайний рейс робочого поїзда.

Воно й справді йшло нормально, спокійно. Місцеві власті все зробили, аби евакуювати людей, вивезти на схід заводське обладнання, цінності. Але спокій був оманливий. Тільки-но промайнули місток через Десну, як почулося виття над головою, а за тим вибухи — один, другий, третій. Поштовхи, дим, вогонь, поїзд зупинився серед степу і люди почали вистрибувати з вікон.

Мов яструби, налетіли фашистські бомбардувальники, сіючи смерть. Портунок був тільки подалі від поїзда, і всі кинулися врозтіч, подалі від залізничці.

Потім настала ніч, і ми групами йшли на північ, освітлені пожарищами, очікуючи кожної хвилини зустрічі з диверсантами, яких там і тут закинули фашисти.

Так протягом ночі і наступного дня добрався я до Козятина і вскочив на інший поїзд, що йшов до Києва.

На великий подив — вагон виявився порожнім, і я, зручно вмовстившись біля столика під вікном, почав заповнювати щоденник, який завіз у технікумі.

Детально описував усі останні події, пригоди, спостереження. І так заглибився, що не помітив, як поступово наповнились людськими вагон, купе. Але раптом торкнув мене чоловік у військовому і звелів показати, що я там пишу. Позад нього стіною стояли пасажири, насторожено слідкуючи за мною.

— Це щоденник, — пояснив. — Особисті записи і я не маю наміру показувати їх стороннім.

— Тоді підеш зі мною! — наказав військовий і витягнув пістолета.

Не розуміючи, в чім справа, все ж підвівся і пішов, куди наказали.

— А що я сказала! — мовила якась бабуся, гнівно дивлячись мені вслід.

— Шпигун! Лазутчик! Там швидко розберуться.

— Ви молодець, — похвалили її пасажири. — Тепер усім треба бути на сторожі!..

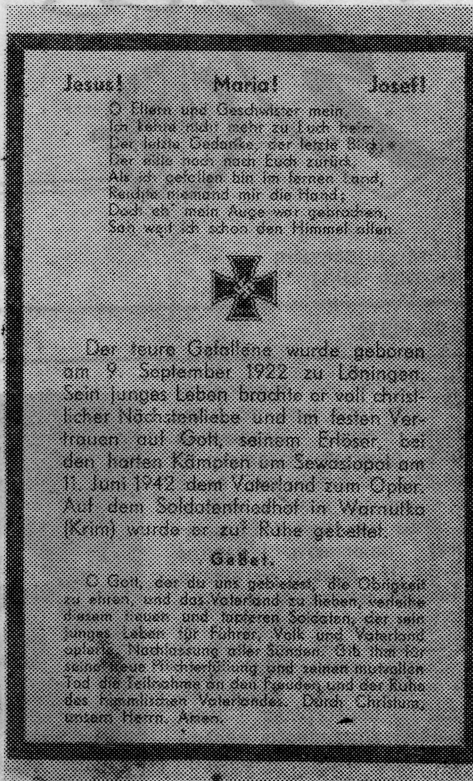
У військовій комендатурі станції Попельня справді швидко розібралися: перевірили студентський квиток, передивились щоденник, речі і дозволили повернутися на поїзд. Сів уже в інший вагон. Хай в тому, звідки мене зняли, пильність людей залишиться на високому рівні.

Л. ЛЕОНІДОВ.

Німецька похоронка

Речі війни називаються нині реліквіями і мають історичну цінність. Скажімо, оця похоронка. З наших людей її мало хто бачив: похоронки завше йшли за призначенням — рідко кому навіть з цікавості стало сили духу перехопити цей документ і залишити на пам'ять. Все-таки у ньому — звістка про фініш чийогось життя, хай навіть це життя ворога. У ворогів теж є батьки і сльози їхні такі ж гіркі і такі ж щирі, як наші. Недарма сьогодні йдеться про те, щоб і ми на своїй землі не побоялися спорудити бодай один значливий пам'ятник загиблим німцям — не як окупантам, а як людям, котрі не хотіли вмирати так само, як ми, і котрих гнав на смерть у чужу країну фашизм. Це було б гуманно, в душі загальнолюдського, планетарного добра.

Не знаємо, чи буде споруджено цей пам'ятник. Але наша публікація, можливо, послужить якоюсь цеглинкою до цього пам'ятника, згадкою про загублену у тайфуні війни одну краплину на ім'я Антоніус Болтен, яку й досі, напевне, чекають дома батьки. В похоронці написано: «Любий загиблий народився 9 вересня 1922 року в Льонінгені. Своє молоде життя він присвятив християнській любові до ближнього і безмежній вірі в Бога, нашого Спасителя. Загинув у

боях за Севастополь 11 червня 1942 року, віддавши своє життя за Батьківщину. На солдатському кладовищі у Варнутці (Крим) його відспівали на вічний спокій».

Не будемо порівнювати наших і німецьких похорон за змістом, якістю оформлення і ставлення до загиблих. Річ не в цьому.

Річ, певне, в тому, що війна вбивала людей, яку б форму вони не носили. Слава Богу, що наша згадка про неї постаріла на 50 років. За цей час ми багато чого простили і забули. Можемо дозволити собі тепер без гострого болю і щему друкувати в газетах навіть похоронки на тих, що були нашими ворогами в 1941—

1945-му. Можливо, хтось з наших інститутських нішнього року поїде у відраження до Німеччини. Будь ласка, не забудьте взяти з собою цю газетку. Може справді Антоніуса Болтена ще й досі хтось жде, ще й досі не знає, де він загинув і де знаходиться його могила.

Запахи дитячих сновидінь

НАШІ відступили, а німців ще нема. Як і що воно буде — ніхто не знає. З іншої вулиці біжать люди, несуть якесь барахло.

— Що там таке? — Крамницю зламали. «Можє, піти і собі щось узяти?»

Страшнувало ніби. Але зважились брат і сестра, Чекаємо... Нарешті вони вернулись.

— Нема вже нічого. Люди все розібрали.

Правда, назбирали секстри у пелену сірників, котушок з нитками, голки. І не здогадувались тієї миті, якого скарбу набрали на довгі роки лихоліття і нужди.

Німці відступають. З залізничної станції чути звуки якихось хлопавок — підривають стрілки на колях, Потім — потужний глухий гуркіт. В небо шугнув стовбур пилуки з-під насунутого козирка водонапірної вежі.

У нас вселяється страх — відступає перший цеп німців — мародери. Молимось, щоб якнайдовше не настав вечір, щоб наші не дали цим людям заночувати у нас. Але молитви наші не почуті — до хати вселилося сім чоловік. П'яні.

— О-о-о! Та у вас, кажуть, дуже гарна донька!

Шукають. Знаходять. Мама повзає на колінах. Видно її почув бог — заgrimіло: наші ще до ранку розпочали наступ.

С. ЛІСОВИЙ.

ЗНАЮ НЕ З КІНО

Було літо — гаряча пора для всіх, в тому числі й для мене, пастушка з дворічним стажем, хоча мені не було ще й семи.

В пастухів вихідних не буває і в неділю. Тож я погнав пасти і 22 червня, а на обід пригнав корову додому. Що здалека побачив на вулиці людей, що стояли гуртами, збуджені і схвилювані. У декого на очах були сльози. Я подумав, що знову хтось помер — незадовго до цього хоронили п'ятнадцятирічного хлопчину. Але цього разу «похорон» був зовсім інший — почалась війна.

Того ж дня селом бігали виконавці — розносили чоловікам повістки до військомату.

Потім через Шликів ішли та йшли війська. Зморені, запліюжені, забинтовані. Їх бомбили, по них стріляли з літаків. Чомусь запам'яталося не героїчне, а смішне... На нашому городі окопалась група бійців. Загудів літак, почалась стрільба. Я вискочив на вулицю якраз у ту хвилину, коли з'явився офіцер, і ні до ко-

го не звертаючись, басовито загудів:

— Кого стреляв по нашому самолету?

І досі не збагну, хто був наш — літак чи офіцер?

Німці прийшли 9 липня. Шликів опинився в румунській зоні окупації. Та були тут і німці, і словаки, і італійці, і угорці. В нашій хаті розташувалися на постійні три німці. Якось під вікнами пролунала чиясь команда (німецької я тоді ще не знав), двоє німців вискочили надвір, а третій замешкався біля мене, зупинився — на очах сльози, торкнувся рукою мого тім'я, наче я його син і вибіг... Мій батько з фронту не вернувся, а цей батько?..

Іншого разу на постої — знову німці. Їх двоє. Мовчувати, не говорять навіть між собою. Якось вийшли з хати. Ми з тіткою за ними. В сінях лежить автомат, на порозі тільки один німець. Тітка злякалась і звернулася до нього, показуючи на зброю:

— Пане, пане!

— Пан до нужника пішов! — відказав «німець» чистою українською мовою.

А в сусідки забрали свиню. Один німець веде, а другий плентається позаду.

— Ой, паночку, віддайте, — лементує сусідка. — У мене маленькі діти.

— Какою я тебе пан? — відповідає задній, знімаючи автомата. Тітка, налякавшись, уклалася на місце, а він зводить зброю і кладе чергою переднього.

Не знаю, як це все пояснити, але для села воно могло скінчитися погано. На щастя, минулось.

Добре пам'ятаю День Перемоги — сонячний, радісний. Після нього кілька років підряд 23 лютого тих, у кого батьки загинули на фронті, збирали в школі, і безкоштовно годували обідом. Мені запам'ятався той, що був узимку сорок шостого — ніколи більше в житті не була для мене такою смачною звичайна картопля.

Ну, а тепер я викладач іноземних мов. Чекаю пенсії. Якщо в умовах перебування скоротять, не знаю, де доведеться шукати тієї безкоштовної бараболі.

Г. ПОЛИВАНИЙ.

ПРИ КЛУБІ ВПІ ВІДКРИТО

М а й с т е р н ю

по ремонту телерадіоапаратури радянського і зарубіжного ви-

робництва. Майстерня працює від 17.00 до 22.00 крім суботи і неділі.